

Kiss Judit

A CAP LEGÚJABB AGRÁRREFORMJA

1. Hosszas tárgyalások után és kompromisszumok árán végül is 2003. június 26-án fogadták el az EU agrárminiszterei a közös agrárpolitika (CAP) legújabb átfogó reformját. Az EU-t külső és belső tényezők sora kényszerítette agrárrendszere átalakítására. Ezek közül a legnyomósabb a 2003 szeptemberében a mexikói Cancunban sorra kerülő WTO-tárgyalás lesz, ahol komoly támadásnak lesz kitéve az EU agrártámogatási rendszere, ezen belül is az eddig „kék dobozban” elhelyezett közvetlen kifizetések kérdése. A világ vezető agrárexportőrei – élükön az USA-val –, valamint a fejlődő országok már eddig is síkra szálltak az EU kereskedelem- és piactorzító agrártámogatásai csökkentéséért és vehemensen támadták a „kék doboz”-t. Emellett az EU mezőgazdasága – a CAP 1992-es és 1999-es reformja ellenére – továbbra is a túltermelés gondjával küzd, s az agrárrendtartás fenntartása a támogatások csökkentése ellenére igen költséges. Ráadásul a 2004 májusában megvalósuló tíz-országos kibővülés, az EU agrárterületének 29 és agrártermelőinek 55%-kal való gyarapodása újabb kihívások elé fogja állítani az EU agrárrendtartását.

2. A fentiekből következik, hogy az EU agrárreformjának legfőbb céljai az alábbiak voltak:

- * az agrártermelés piaci alapokra helyezése, a piaci orientáció erősítése a túltermelés elkerülése, a készletek csökkentése, az exportszubszvenciók lefaragása, a versenyképesség növelése érdekében;
- * a piaci stabilitás megteremtése és erősítése;
- * a termelők jövedelembiztonságának erősítése, a jövedelmek társadalmilag igazságosabb elosztása, a jövedelemkülönbségek növekedésének megakadályozása, valamint kiegészítő, illetve alternatív jövedelemszerzési lehetőségek teremtése mind a mezőgazdaságban, mind pedig a vidéki térségekben;
- * a vidékfejlesztésnek mint a CAP második pillérének a további erősítése;
- * a környezetvédelem, a növény- és állategészségügy, az állatjólét, az élelmiszer-minőség és az élelmiszer-biztonság kérdéseinek előtérbe állítása; a BSE-válság, a száj- és körömfájás járvány, a génmanipulált és hormonkezelt termékek elterjedése következtében megingott fogyasztói bizalom visszaszerzése;
- * a bürokrácia és az adminisztratív költségek csökkentése; a decentralizáció és a transzparencia növelése; s
- * az agrárköltségvetés stabilizálása.

3. A kitűzött célok elérése érdekében az EU agrárminiszterei az alábbi intézkedéseket fogadták el 2003. június 26-án:

3.1. Az EU agrárköltségvetésének több mint kétharmadát kitevő közvetlen kifizetéseket leválasztják a termeléstől (decoupling). Ennek értelmében ezen támogatások nem függenek a termelés mennyiségétől, önmagukban nem vezetnek túltermeléshez, nem torzítják a kereskedelmet és a versenyt, közvetkezésképpen kikerülnek a sokat támadott „kék doboz”-ból és a „zöld dobozba” kerülve már WTO-konform támogatási formának számítanak.

3.1.1. A leválasztás mértéke azonban nem lesz teljes: a gabonafélék esetében például a közvetlen kifizetéseknek 75%-át választják le, míg a 25% esetében megőrzik a támogatás és a termelés kapcsolatát, annak érdekében, hogy ne kelljen a termőföldek tömeges elhagyásától tartani. A durumbúza esetében a tradicionális területeken a kiegészítő támogatást a termeléstől függetlenül

fizetik, de a tagországoknak lehetőségük van arra, hogy a támogatások 40%-át a termeléshez kössék.

3.1.2. A marhaszektorban a farmerek három opció közül választhatnak: vagy az anyatehén-prémium akár 100%-át és a vágómarha-prémium maximum 40%-át továbbra is a termelés szintje alapján folyósíthatják, vagy a vágómarha-prémium 100%-át, vagy a különleges marhaprémiум 75%-át a régi módon fizetik ki. A kecske- és juhtámogatások maximum 50%-a továbbra is a termelés függvényében kerül majd kifizetésre. A tejtermékeknél a közvetlen kifizetéseket csak a tejreform maradéktalan végrehajtását követően, 2008-tól számítják bele a később ismertetendő egységes farmtámogatásba. A kedvezőtlen adottságú területek esetében élvezett közvetlen jövedelemtámogatások továbbra is a termelés szintjéhez lesznek kapcsolva.

3.2. A támogatások és a termelés szétválasztása 2005-től lép érvénybe, de a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy 2007-ig átmeneti időszakot kérjenek az új rendszer bevezetésére. Ugyancsak lehetőségük van a tagországoknak arra, hogy az új rendszert valamennyi közvetlen támogatást élvező termék esetében 100%-ig bevezessék, vagyis ne éljenek a részleges szétválasztás lehetőségével.

3.3. A termelők az eddig létező valamennyi közvetlen támogatási forma összevonásával alanyi jogon egységes farmtámogatást (*single farm payment*) kapnak. A kifizetés mértéke a 2000 és 2002 közötti „történelmi” bázisidőszakon alapul, vagyis az ezen időszak alatt folyósított támogatások fogják meghatározni a leválasztott támogatások nagyságát. A tagállamok lehetőséget kaptak arra, hogy az egységes farmtámogatás összegének maximum tíz százalékáig kiegészítő támogatást nyújtsanak gazdálkodóiknak a környezetvédelem, a minőségi termelés és a marketing területén.

3.4. Mind a termeléstől leválasztott, mind pedig a továbbra is ahhoz kötött támogatások folyósítását a korábbiaknál is nagyobb mértékben kötik a különböző környezetvédelmi, élelmiszer-biztonsági, növény- és állategészségügyi, állatjóléti intézkedések betartásához, valamint ahhoz, hogy a termelés alól kivont területet is gondozni kell. (Ez az ún. *cross-compliance*.) Amennyiben a feltételeket nem teljesítik, akkor lehetőség van a közvetlen kifizetések csökkentésére.

3.5. A farmjövedelmek igazságosabb elosztása érdekében vezették be a degresszivitást és a modulációt. Ennek lényege, hogy az évi 5000 eurónál nagyobb közvetlen jövedelemtámogatást élvező gazdaságok esetében a közvetlen jövedelemtámogatásokat fokozatosan csökkentik: 2005-ben 3%-kal, 2006-ban 4%-kal, 2007-ben 5%-kal, majd pedig 2008 és 2013 között minden évben 5%-kal. A csökkentés sem az 5000 eurónál kisebb jövedelemtámogatásban részesülő gazdálkodókat, sem pedig a kedvezőtlen adottságú térségekben gazdálkodókat nem érinti. A csökkentés következtében évente felszabaduló 1,2 milliárd eurós összeget vidékfejlesztésre fogják fordítani.

3.5.1. Ami a megtakarítások elosztását illeti, 2005-ben a 3%-os csökkentés egyharmada abban a tagállamban marad, ahol a megtakarítás keletkezett. A fennmaradó kétharmadot három kritérium (a mezőgazdasági terület, az agrárfoglalkoztatás és a vásárlóerő-paritáson mért egy főre eső GDP) alapján osztják szét a tagállamok között. Összességében egy-egy tagország a nála keletkező modulációs alap minimum 80%-át fogja visszakapni vidékfejlesztési célra, s csak 20% kerül a közös alapba.

3.6. Már a fentiekből is következik, hogy tovább nő a vidékfejlesztés jelentősége: évente 1,2 milliárd euróval emelkednek ugyanis a vidékfejlesztési kiadások, és kiszélesedik a vidékfejlesztési támogatások köre. Az új intézkedések – amelyek 2005-től lépnek hatályba, s amelyeknek a tagországok vidékfejlesztési programjai általi alkalmazása opcionális – célja az élelmiszer-biztonság és -minőség javítása, az EU-jogszabályok által megkövetelt normák teljesítésének elősegítése, valamint az állattartás körülményeinek javítása. Ez nemcsak a megreformált CAP által támasztott követelmények teljesítését fogja elősegíteni, de alternatív jövedelemszerzési lehetőséget fog nyújtani a gazdálkodóknak (például agrárkörnyezet-védelmi szolgáltatások, a minőség javítása és a marketing tevékenység formájában).

3.7. Új támogatási formaként vezetik be a minőségösztönző kifizetéseket. A mezőgazdasági termékek minőségének, illetve a termelési folyamat minőségének javítását célzó akcióban résztvevő gazdaságok maximum öt éven át évente 3000 euróig részesülhetnek támogatásban. Támogatást kaphat-

nak a költségek maximum 70%-áig azok a termelői csoportok, amelyek a minőség javítását célzó programokról, illetve a programok keretében termelt termékekről tájékoztatják a fogyasztókat.

3.7.1. Ugyancsak új támogatási formát hoznak létre azon környezetvédelmi, növény- és állategészségügyi, valamint munkavédelmi EU-s normák, előírások teljesítésére, amelyek még nem szerepelnek az egyes országok nemzeti jogszabályaiban. A támogatást – amelynek maximuma egy adott évben gazdaságonként 10.000 euró – a felmerülő költségekhez viszonyítva (*flat-rate basis*), s öt éven keresztül csökkenő mértékben nyújtják. Külön támogatás áll majd azoknak a farmereknek a rendelkezésére, akik farmtanácsadási szolgáltatást vesznek igénybe: a szolgáltatások költségének maximum 80%-áig igényelhető állami támogatás, amelynek maximuma 1500 euró lehet gazdaságonként. Az állatjólét növelése érdekében számosállatonként legfeljebb 500 eurós támogatásban részesülhetnek azok a gazdák, akik legalább öt évre elkötelezik magukat az állattartás javítását célzó intézkedések végrehajtása mellett.

3.8. A tagállamok a támogatások mellett az egyes szektorokban érvényes piaci politikát, agrárrendtartást is felülvizsgálták a termékpiacon egyensúly biztosítása érdekében. Az egyik legfőbb vitapont a gabonafélék intervenciós árának kérdése volt, amelyet hosszas alkudozások után végül is változtatlanul hagytak: 63 euró marad tonnánként. Az intervenciós árra rendelkezésre álló szezonális korrekciót (havi növekményt) ugyanakkor a felére csökkentik.

3.8.1. A durumbúza esetében a tradicionális területeken történő termelés esetében a támogatás nagysága 2004-ben 313 euró lesz hektáronként, 2005-ben 291 euró és 2006-ban pedig 285 euró, s ezt a támogatást is tartalmazni fogja az egységes farmtámogatás. Az egyéb durumbúzát termelő területek esetében a jelenlegi 139,5 euró/hektáros speciális támogatást 2004-től kezdődően három év alatt felszámolják. Ugyanakkor új támogatást vezetnek be a minőségi durumbúza termesztők számára a tradicionális területeken: a támogatás nagysága 40 euró lesz hektáronként.

3.8.2. A raktárkészletek felhalmozódása miatt eltörlik a rozs intervenciós árát. Annak érdekében, hogy az átállás minél zökkenő-mentesebb legyen, azokban az országokban, ahol a rozs az összes gabonatermelés több mint 5%-át teszi ki, vagy ahol az EU rozstermelésének több mint 50%-át adják, a modulációs pénz 90%-a az illető országban marad, s ennek legalább 10%-át a rozstermő régiókban kell felhasználni.

3.8.3. A rizs intervenciós ára egy lépcsőben 50%-kal, 150 euró/tonnára, vagyis a világpiacon árszintre fog csökkenni. Az éves intervenció maximuma 75.000 tonna lesz. Ugyanakkor a termelői jövedelmek stabilizálása érdekében a jelenlegi 52 euró/tonnás támogatást 177 euróra fogják növelni. Ebből 102 euró az egységes farmtámogatás részét fogja képezni, s a múltban megszerzett jogosultság alapján fogják szétosztani a jelenlegi maximális garantált terület keretén belül. A fennmaradó 75 euró/tonnás támogatást pedig az 1999. évi hozamokat figyelembe véve specifikus támogatásként fogják kifizetni. A maximális garantált területet pedig vagy az 1999–2001-es évek átlaga alapján vagy pedig a folyó vetésterület alapján veszik figyelembe, attól függően, hogy melyik a kevesebb.

3.8.4. A fehérjenövények után járó 9,5 euró/tonnás kiegészítő támogatást fenntartják, s 55,57 euró/hektáros termékspecifikus támogatássá alakítják. Ezt a támogatást az 1,4 millió hektáros új maximális garantált terület (*Maximum Guaranteed Area*) keretén belül nyújtják.

3.8.5. Az EU a továbbiakban 45 euró/hektáros támogatást nyújt az energianövények termelőinek. A támogatásban részesítendő maximális vetésterület 1,5 millió hektár. Csak olyan területek után adják a támogatást, ahol a gazdálkodó szerződést kötött a feldolgozóval, vagy maga helyben végzi azt.

3.8.6. A szárított takarmányra adott támogatást újraosztják a termelők és a feldolgozók között. A termelőknek adott támogatást az egységes farmtámogatás fogja magában foglalni. A támogatás alapja a múltban teljesített („történelmi”) szállítási mennyiség lesz. Nemzeti plafonokat állapítanak meg. A feldolgozási támogatást 2004/2005-re 33 euróban rögzítik tonnánként. 2008-ban pedig az Európai Bizottság jelentést készít a szárított takarmány termékpálya helyzetéről.

3.8.7. A tejtermelők helyzetének stabilizálása érdekében 2014/15-ig meghosszabbítják a jelenlegi tejkvótarendszert. Az AGENDA 2000 reformcsomagban elhatározott kvótaemelést 2006-ra halasz-

tották, s az egységes farmtámogatást a tejszektorban csak ezen szektor reformjának teljes körű végrehajtása után alkalmazzák. Ugyanakkor a tejtermékeknel aszimmetrikus intervenciós árcsökkentést hajtanak végre. A vaj intervenciós ára négy év alatt 25%-kal csökken (2004-ben, 2005-ben és 2006-ban 7-7%-kal, s 2007-ben pedig 4%-kal), s míg 2004-ben még 70.000 tonna lesz az intervenciós limit, addig 2007-től már csak 30.000 tonna. A tejpor intervenciós ára pedig három év alatt 15%-kal csökken: 2004 és 2006 között évente 5-5%-kal. A tej célárát megszüntetik s az alábbi kompenzációt fizetik: 2004-ben 11,8 euró/tonna, 2005-ben 23,65 euró, 2006-tól pedig 35,5 euró tonnánként.

3.8.8. Az olívaolaj, a dohány és a gyapot termékpálya reformjáról 2003 őszén terjeszti elő javaslatát az Európai Bizottság.

3.9. Ami az EU agrárköltsgvetését illeti, a CAP jelenlegi reformja is elkötelezte magát a 2002 októberében a brüsszeli csúcson hozott döntés mellett, miszerint a CAP büdzséje 2006-ig az 1999-ben megállapított, reálértékben 40 milliárd eurós határon belül marad, majd 2007-ben 45, 2013-ban pedig 48,5 milliárd euróval emelkedik, vagyis a kiadások csak az inflációval arányosan, maximum évi egy százalékkal nőhetnek. Amennyiben az agrárkiadások 300 millió euróval meghaladnák az előirányzatot, akkor további közvetlenkifizetés-csökkentést hajtanának végre.

3.10. A korábbi auditálási rendszert a farmtanácsadási rendszer (*Farm Advisory System*) váltja fel, amely 2006-ig önkéntes lesz a tagállamok számára. 2007-től a tagállamoknak fel kell ajánlaniuk a tanácsadási rendszert termelőknek, akiknek a részvétele ugyancsak önkéntes lesz. 2010-ben fognak döntést hozni a tanácsadási rendszer működésének kötelezővé tételéről.

4. Az EU eddigi agrárreformjaihoz hasonlóan a közös agrárpolitika 2003. évi átalakítása sem tekinthető nagyon radikálisnak, mert a CAP alapelvei változatlanok maradtak, s a változások irányába mutató döntések legtöbbje alternatív lehetőségeket, néhol pedig „visszakozást” kínál.

4.1. Kétségtelenül pozitív lépésként értékelendő a közvetlen kifizetéseknek a termeléstől való leválasztása, hiszen az, hogy a termelők alanyi jogon jutnak a támogatásokhoz és a piaci kereslet-kínálat függvényében dönthetik el, hogy mit termeljenek egyrészt az egyes termékpiacok egyensúlyának kialakulásához, a túltermelés csökkenéséhez, a készletek apadásához, a költségvetési kiadások csökkenéséhez, másrészt a termelők növekvő döntési szabadságához vezetnek. Ráadásul, mivel a szétválasztás alanyi jogon járó egységes farmtámogatással párosul, így a termelőknek továbbra is kellő jövedelembiztonságot garantál. Nem beszélve arról, hogy a szétválasztás által a közvetlen kifizetések WTO-konform támogatási formává válnak. Ugyanakkor a változtatás radikalizmusát csökkenti, hogy a szétválasztás nem teljes, bizonyos szektorokban (gabonafélék, marhaszektor, juh- és kecsketartás), bizonyos feltételekkel s eltérő mértékig, de fennmarad a korábbi rendszer. Mi több a tagállamok opciót élveznek a bevezetés idejét illetően.

4.2. Ugyancsak a reform radikális intézkedéseinek felvizezését jelenti, hogy a gabona intervenciós árát nem csökkentik, vagyis nincs garancia arra, hogy a gabona-túltermelés nem fog a jövőben gondot okozni. Különösen ha figyelembe vesszük az új tagok gabonatermő-potenciálját s a részükre megállapított elég magas gabonakvótákat. Habár a rizs intervenciós árát 50%-kal csökkentették, de a csökkenést a támogatás 3,4-szeresére emelésével kompenzálták. Ugyanakkor a rozsnak az intervenciós rendszerből való kivétele és a tejtermékek intervenciós árának csökkentése a piaci orientációt erősíti.

4.3. A moduláció, illetve a kiegészítő támogatás lehetősége (lásd a 3.3 pontot) azt sejteti, hogy a tagállamok nagyobb beleszólást kapnak a támogatások felhasználásába, a források hasznosításába, azáltal, hogy növekszik a nemzeti hatáskörben adható támogatások köre. Ezt akár bújtatott renacionalizálásként is fel lehet fogni. Ugyanakkor a nemzeti költségvetésből történő agrártámogatások finanszírozását könnyíti, hogy a degresszivitás révén keletkező megtakarítások egy része a tagállamoknál marad.

4.4. Habár a fogyasztók aligha jutnak a reform által olcsóbban az élelmiszerekhez, arra mindenképpen számíthatnak, hogy a reform intézkedései hatására nő az élelmiszerek minősége, biztonsága. Megnyugtatólag hathat, hogy nagyobb hangsúlyt kap a környezetvédelem, az állatjólét és a vidéki táj megőrzése.

4.5. Az adófizetők és az EU-költségvetés nettó finanszírozóinak megnyugtatót szolgálja a reformnak az a kitétele, hogy a termelők csak szigorú feltételek teljesítése esetén s transzparens módon juthatnak a támogatásokhoz.

5. Ami az agrárreform fogadtatását illeti, a tagállamok – hosszas viták után és kompromisszumok árán – végül is, Portugália kivételével, elfogadták a változtatásokat. Persze korántsem mindenki egyformán elégedett. Franz Fischler, az EU agrárbiztosa nem csak azért elégedett mert végre sikerült megállapodásra jutni, de az elért változtatások szerint „egy új korszak kezdetét” jelentik a CAP történetében. Romano Prodi, az EU bizottsági elnöke ugyancsak elégedett azzal, hogy „egy fenntartható CAP-et hoztak létre, amivel mindenki jól jár”. De még a CAP-reformot leginkább ellenző Franciaország is elégedett: a franciák elégedettségét ugyanakkor nem annyira a megített változtatások, mint inkább a meg nem tett intézkedések (a részleges leválasztás a gabonaszektorban, a gabona intervenciós árának változatlanlansága) okozzák, valamint az, hogy Franciaország az évi 9,2 milliárd eurós EU-s agrártámogatással továbbra is a CAP legfőbb haszonélvezője marad. Bár a legfőbb nettó befizető Németország pénzügyi pozíciója nem változik lényegesen, hiszen az agrár-költségvetés összességében nem csökken, de legalább nem a túltermelést finanszírozza. Margaret Beckett brit agrárminiszter, aki mindig is az átfogó agrárreform híve volt, szintén pozitíven értékelte a megállapodást.

5.1. A hivatalos álláspontokhoz képest kevésbé lelkesek a különböző szakszervezetek, érdekképviseletek, termelői és fogyasztói szervezetek, NGO-k. A spanyol farmerek szövetsége például egyenesen komédiának nevezte az egyezséget. A francia farmerek szövetsége szerint a kormány rosszul védte érdekeiket, s kompenzációt követelt a farmereknek. A német gazdák szakszervezetét pedig a túltermelés veszélyének fennmaradása és a magas költségek aggasztják. A COPA-COGECA, vagyis az EU legnagyobb farmszövetsége a CAP jelenlegi reformját – következményei miatt – drámainak nevezte, s aggodalmát fejezte ki az EU agrárversenyképessége csökkenése, az emelkedő termelési költségek, a nagyarányú bizonytalanság és a farmerek, a szektorok és a régiók közötti verseny torzulása miatt. A European Farmers Coordination a megállapodást egyenesen botrányosnak és veszélyesnek nevezte, mivel a szétválasztás a földek tömeges elhagyásához és a kis- és közép-farmerek tönkremeneteléhez fog vezetni. A BEUC, az EU vezető fogyasztói szervezete ugyancsak elégedetlen, mivel úgy látja, hogy a fogyasztóknak továbbra is a túltermelést kell finanszírozniuk a magas élelmiszerárakon keresztül.

6. Az agrárreformnak a csatlakozás folyamatára, illetve a csatlakozó országok mezőgazdaságára gyakorolt hatásáról elég keveset lehet tudni, hiszen az első dokumentumok meglehetősen szűkszavúak e tekintetben. Ez azért kellemetlen, mert a magyar agrárgazdaságnak mindenekelőtt biztonságra, kiszámítható agrárpolitikára lenne szüksége, s azt reméltük, hogy az EU-csatlakozással ezt megkapjuk. Most pedig azt kell tapasztalnunk, hogy az agrárpolitika, amelyhez ténylegesen csatlakozni fogunk, igen sok területen eltér attól az agrárpolitikától, amiről a csatlakozási tárgyalásokat folytattunk. Mindenesetre a megreformált közös agrárpolitika valamivel kevesebb, de több feltételhez kötött közvetlen jövedelemtámogatást s kiterjedtebb vidékfejlesztési támogatást nyújt, mint az a rendszer, amihez csatlakozni készültünk. Az, hogy a rendszer piacorientáltabb lett, abban az esetben üdvözlendő, ha a versenyfeltételek egyenlőek.

6.1. Ami a reform egyes intézkedéseinek az új tagokra, köztük a Magyarországra gyakorolt hatását illeti, valószínűsíthető, hogy a degresszivitás, vagyis a közvetlen kifizetések csökkentésének elve és a moduláció, azaz a csökkentés következtében keletkező megtakarítás vidékfejlesztésre fordítása mindaddig nem vonatkozik az újonnan csatlakozó országokra, amíg azok közvetlen jövedelemtámogatásai nem érik el az EU-szintjét. Annál is inkább, mivel a 2002. decemberi koppenhágai csúcson éppen ennek az ellenkezőjében állapodtak meg, nevezetesen abban, hogy az új tagok vidékfejlesztési támogatásaik 20%-át felhasználhatják a nekik járó közvetlen kifizetések nemzeti megfélemlésére, tehát esetükben egy fordított modulációról van szó.

6.1.1. Ugyanakkor korántsem világos, hogy mi jelenti az EU-s szintet, vagyis minek az elérése esetén lép érvénybe az új tagok esetében a degresszivitás és a moduláció. Ez a közvetlen jövede-

lemtámogatások jelenlegi szintje, avagy a már csökkentett szint? S bele számít-e a 30%-os nemzeti megfelelés az „elérésbe”, vagy pedig a nélkül kell elérni az EU-szintet? Azt sem lehet tudni, hogy az 5000 eurós évi támogatottsági szintet az új tagok gazdálkodói esetében minek az alapján fogják meghatározni? A csatlakozás előtt élvezett támogatások, avagy a csatlakozás utáni közvetlen jövedelemtámogatások alapján? Szintén nem lehet tudni, hogy az egységes farmtámogatás 2000–2002-es bázisát minek az alapján fogják kiszámolni az új tagok esetében? Mivel a csatlakozást megelőző időszak figyelembe vétele aligha szolgálná a versenysemlegesség elvét, így elképzelhető, hogy a Koppenhágában kialakult kvóták alapján járó támogatások képeznék a bázist, ami nem lenne kedvezőtlen a legtöbb termék esetén. Az sem tisztázott, hogy szétválasztás esetén is alkalmazható-e a 30%-os nemzeti megfelelés.

6.2. Mindenképpen kedvező, hogy lehetőség van arra, hogy a szétválasztást a tagállamok opcionálisan 2005-ben, illetve 2007-től vezessék be. Így Magyarország megteheti azt, hogy amennyiben az kedvezőbb számára, akkor a csatlakozás után, vagyis 2004 májusa és 2006 vége között a Koppenhágában megállapodottak szerint igényli a támogatásokat, s csak 2007-től tér át az új rendszerre. Mindezekről függetlenül természetesen el kell dönteni, hogy az egyszerűsített vagy az EU-ban honos támogatási rendszert alkalmazzuk-e. Tisztázni kell azt is, hogy kétféle rendszer hogyan viszonyul az egységes farmtámogatási rendszerhez.

6.3. Az is kérdéses, hogy a támogatásokhoz való hozzájutás feltételrendszerének (*cross-compliance*) szigorodása nem eredményezi-e azt, hogy az újonnan csatlakozó országoknak nehezebb lesz a nekik járó támogatásokhoz hozzájutni, s a feltételek nem teljesítése nem jelent-e a csatlakozási tárgyalásokon kialakult támogatásoknál kevesebb EU-s forrást?

6.4. Ugyancsak kérdéses, hogy az új tagok mennyire tudják kihasználni a megnövekedett vidékfejlesztési lehetőségeket, s mennyiben fognak tudni élni az új támogatási formákkal. Minél hamarabb meg kell ismerkedni az új támogatási lehetőségekkel, és meg kell teremteni a hozzájutás feltételeit.

6.5. Egyértelműen kedvező Magyarország számára, hogy a gabonafélék, beleértve a kukorica és a takarmánygabona, intervenciós árát nem csökkentik. Ez komoly jövedelembiztonságot jelent a magyar gabonatermelők részére. Ugyanakkor egyértelműen kedvezőtlen bizonyos termékek (rizs, tejtermékek) intervenciós árának csökkentése, s nem tudni, hogy jár-e majd kompenzáció az új tagok termelőinek?

6.6. Mindenképpen számolni kell azzal, hogy a megreformált CAP-ben még a korábbiaknál is nagyobb hangsúlyt fognak helyezni a minőségre, az élelmiszer-biztonságra, az állatjóllétre és a környezetvédelemre, azaz versenyképességünk növelésének egyre inkább ezek a tényezők válnak meghatározóivá. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ne kelljen a versenyképesség „klasszikus” összetevőivel (mint például a hatékonyság) törődni.

6.7. Mindenképpen figyelembe kell venni a reform azon irányát, hogy megnő a támogatások nyújtásakor, illetve azok felhasználásakor a nemzeti hatáskör s az igény a nemzeti finanszírozás iránt (például a növekvő vidékfejlesztési kiadások társfinanszírozásakor). Vagyis többet nem állja meg a helyét az a nézet, hogy a csatlakozással megszűnik a nemzeti agrárpolitika létjogosultsága.

* * * * *